

MEMORANDUM n.a.v. Gemeenteraadsverkiezingen 2018 (ontwerptekst)

Doelstelling

Begin maart 2013 werd de **Oost-Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw** opgericht als koepelorganisatie van lokale dorpsraden en bewonersplatformen. De belangrijkste doelstellingen van deze vereniging zijn: bewonersgroepen versterken door ervaringsuitwisseling en vorming, hun belangen helpen verdedigen bij lokale en bovenlokale overheden en diensten, en mee vorm geven aan een lokaal, provinciaal en Vlaams plattelandsbeleid. Diverse bewonersgroepen traden toe en in mei 2015 konden met structurele subsidies van de Vlaamse overheid 2 halftijdse medewerkers aan de slag. Zo kon de vzw haar werking eerst naar West-Vlaanderen uitrollen en daarna naar de andere 3 provincies. Bewonersgroepen uit heel Vlaanderen worden momenteel bereikt en uiten hun wensen. Eén grote wens springt daarbij telkens in het oog: bewonersgroepen die opkomen voor meer leefbaarheid in hun dorp, willen meer gehoor vinden bij hun Gemeentebestuur. Ze willen hun ervaring laten meetellen in projecten en processen die hun dorp aanbelangen, en daaromtrent inspraak krijgen vanaf het prille begin.

De **Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw wil als koepelvereniging deze wens uitdragen** en zo een breed draagvlak voor een participatieve plattelandswerking creëren. De vereniging is ondertussen uitgegroeid tot een belangrijke gesprekspartner op zowel dorps-, gemeentelijk, provinciaal als Vlaams niveau.

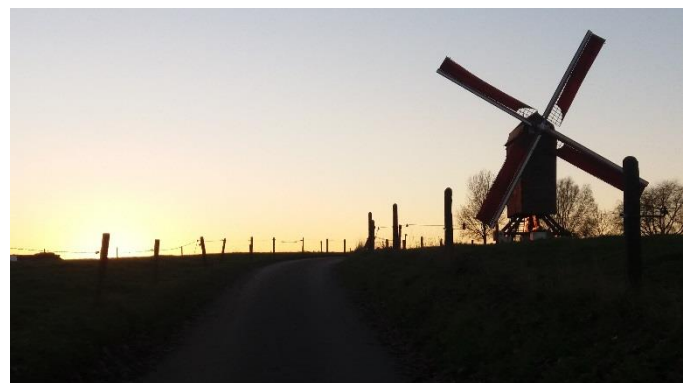
Nadenken over de toekomst is goed. Het heden is de bakermat van de toekomst en dat heden is in verandering. Veel politici zijn intussen bereid te luisteren naar de ideeën van mondige burgers. Ze wensen een gedragen beleid dat weldoordacht is en tegemoet komt aan de behoeften en verlangens van alle inwoners. Deze memorandumtekst - die op cocreatieve wijze is ontstaan doorheen uitwisseling en overleg met heel wat dorpsraden/bewonersplatformen - wil daarbij inspirerend en motiverend zijn. Via een thematische rangschikking wordt weergegeven wat (groepen) plattelandsbewoners belangrijk vinden en waar dus politieke kansen liggen. Wij hopen dat u ze als beleidsmaker grijpt!

INHOUD

- **Doelstelling**

- **De belangrijkste dorp-gerelateerde thema's onder de loep**
 - **Inspraak & participatie**
 - **Ruimtelijke ordening**
 - **Wonen**
 - **Zorg (voor alles en iedereen)**
 - **Dienstverlening**
 - **Verkeersveiligheid en mobiliteit**
 - **Open(bare) ruimte**
 - **Groen**
 - **Landbouw**
 - **Jeugd (en onderwijs)**
 - **Sport en vrije tijd**
 - **Cultuur**
 - **Ondernemen**
 - **Toerisme**
 - **Identiteit**

- **Conclusies en dank aan ... (nog af te werken)**

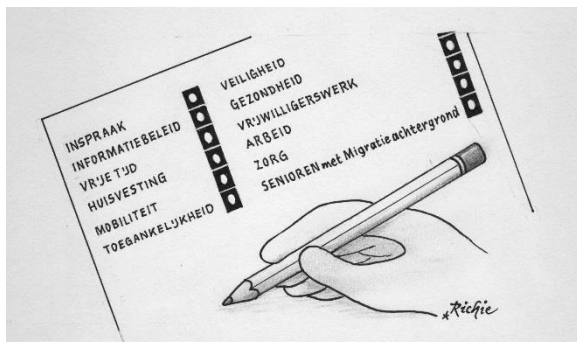

De belangrijkste dorp-gerelateerde thema's onder de loep

Het Vlaamse platteland heeft een eigen karakter. Het is er vaak aangenaam en rustig wonen, wandelen en vertoeven. Maar onder meer door de afgelegen ligging en de bestuurlijke context kennen dorpen (landelijk gelegen woonkernen) naast heel wat kansen ook specifieke veranderingen en problemen waarvoor beleidsmakers de ogen niet kunnen sluiten. Via betonstop en verdichting, bereikbaarheid en verkeersdrukte (om maar enkele thema's te noemen), staan dorpen tegenwoordig dan ook middenin de actualiteit.

Een aantal van die kansen en uitdagingen worden hieronder thematisch onder de loep genomen. Hoofdbetrachting hierbij is het streven naar een grotere leefbaarheid op het platteland/in dorpen vanuit bottom up-visie en -initiatieven. Zo wil de *Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen* vzw haar leden-bewonersgroepen volop ondersteunen in hun vrijwillige inzet voor een betere woonomgeving in de brede zin van het woord.

Bewonersgroepen (verenigingen die voor het algemeen welzijn van het dorp zijn opgericht, en niet voor één thema of doelgroep) zijn wel heel divers. Net zoals de dorpen waarin ze leven. Zowel de specifieke ligging met sociaal-culturele, geografische e.a. verschillen, als de variërende talenten van dorpelingen zorgen voor een waaier aan kleuren, geuren en klanken. Grondtonen zijn vaak dezelfde, maar de composities luiden anders. Prioriteiten zijn doorgaans gelijklopend, maar kunnen soms ook wel (en zelfs sterk) verschillen. **Diversiteit is dus troef.** Om dorpen leefbaar te houden zal ongetwijfeld **maatwerk** moeten geleverd worden!

IN COCREATIEF OVERLEG MET ONZE LEDENGROEPEN FORMULEREN WIJ HIER EEN AANTAL KANSSEN EN AANDACHTSPUNTEN BIJ EEN WAAIER AAN THEMA'S.

Inspraak & Participatie

Vandaag de dag zijn burgers mondig geworden. Ze hebben hun mening en willen niet enkel correcte informatie, maar ook inspraak en bij de verschillende overheden, en al zeker bij hun gemeente. Dit is een feit in de stad, maar ook op het platteland.

Inspraak en medebeslissingsrecht verkrijgen om zo constructief samen te werken met gemeenten, is een prioriteit voor zowel onze 51 ledengroepen als onze vzw! Een door burgers gedragen beleidskeuze is zoveel duurzamer en wekt zoveel meer respect op dan een beslissing van hogerhand.

We merken zeker bezorgdheid op bij bepaalde beleidsmensen, maar dit wordt niet altijd door het volledige gemeentelijke bestuur én alle gemeentelijke diensten gedragen. Daar willen we dus blijvend aandacht voor vragen! Participatieve processen die van bij het begin een draagvlak hebben, lijden minder vertraging want er rijzen minder bezwaren. De resultaten zijn kwalitatiever en gunstig voor de gehele bevolking. Ook sluiten ze veel meer bij de verwachtingen van burgers aan. Een gedragen beleid reikt daardoor zoveel verder en is zoveel duurzamer. Zo voelt elke burger zich veel meer gerespecteerd en tevreden!

Transparantie is een must bij een participatief beleid. Dat het brede middenveld tijdig (dus vanaf het begin), correct, volledig, en waar nodig ook laagdrempelig geïnformeerd wordt over het dorpsbeleid, is een basisvoorwaarde. Daartoe is het inplannen van regelmatige overlegmomenten geen overbodige luxe. Overleg kan – zeker als daarbij ook sprake is van medebeslissingsrecht - trouwens heel vruchtend werken als de overlegpartners in een open houding hun skills aanwenden voor het algemeen belang. Een overlegambtenaar kan hierbij een hefboomfunctie vervullen.

Openheid en een heldere kijk op dorpsprojecten en -ontwikkelingen zijn zeer belangrijk, en dus de **communicatie** daarover ook. Vandaar dat wij ook op vlak van het gemeentelijk **persbeleid** vragen om bewonersgroepen hier volop bij te betrekken wanneer het dorpsaangelegenheden aangaat. Uiteraard vragen wij ook de bewonersgroepen om hun gemeente bij hun perscommunicatie te betrekken.

Fusieplannen? Opgelet voor slaapdorpen...

Even richten wij ons tot die gemeenten die momenteel vrijwillige fusieplannen smeden. Een grote gemeente en participatie vanuit een afgelegen dorp gaan niet altijd hand in hand... Tijdens de voorbije fusiegolf bleek schaalvergroting vaak nefast voor participatie en dus ook de leefbaarheid van dorpen, die doorgaans ver van het centrum zijn gelegen. Bewoners van en instanties in dorpen werden wel vaker aan hun lot overgelaten. Detailhandel, dienstverlening en onderwijs, openbaar vervoer, infrastructuur, evenementen enz. kenden een krimp. Dorpen verloren functies, werden soms slaapdorpen... Vandaag zoekt men gelukkig nieuwe dynamieken en worden participatieve oplossingen op maat gezocht. Bewoners nemen weer het heft in handen als ze zich ondersteund weten of kunnen samenwerken met de hoofdgemeente, en het dorp gaat weer herleven. Kennisuitwisseling, o.a. tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten en bewonersgroepen, kan deze dynamieken versterken. Zo wordt niet alleen veel negatiefs voorkomen, maar ontstaan zingevende initiatieven...

Participatieve middelen

- Dorpsraad of Bewonersplatform

In heel wat dorpen verenigden burgers zich de voorbije decennia in bewonersgroepen die zich inzetten voor de leefbaarheid in hun dorp. Zij zetten zich vrijwillig en met al hun talenten in voor hun achterban: alle dorpsbewoners. Die groepen willen gehoord worden, willen vanaf het begin bij alle plannen en wijzigingen die hun dorp aangaat, betrokken worden. Ze vragen meer inspraak, transparantie en voldoende informatiedoorstroming van hun gemeentebestuur. Ze willen écht mee mogen beslissen en zo daadwerkelijk voelen dat hun inzet gewaardeerd wordt.

Dit soort groepen zien wij als een geschenk voor gemeentebesturen. De vrijwillige inzet van burgers om de dynamiek in dorpen te verhogen, kan - al dan niet in samenwerking met of soms op initiatief van de gemeente - tot krachtige resultaten leiden. Vandaar dat wij vragen om hen volop te betrekken bij het dorpsbeleid, alsook om faciliterend en (financieel) ondersteunend op te treden, mee uit te kijken voor de verzekering van de werking van de bewonersgroepen alsook voor een capaciteitsopbouw (bv. via het stimuleren van het volgen van vormingsmomenten), enzovoort.

- Ambtenaren en participatiereflex

Soms kiest een gemeentebestuur voor een participatief beleid maar sijpelt deze houding niet altijd door tot bij de gemeentelijke ambtenaren.

Daar waar gemeenten een **contact- of participatieambtenaar** hebben ingezet als aanspreekpunt voor bewonersgroepen, zijn grotere stappen voorwaarts gezet dan in de andere gemeenten.

Daar waar via vorming en sensibilisatie ambtenaren op de lonende inspraak van dorpingen wordt gewezen, groeit een participatiereflex, een automatisme om bewonersgroepen meteen bij de hun aanbelangende zaken te betrekken. Een beter begrip tussen de 'participatieve spelers' verricht wonderen. Zelfs als zaken eens mis lopen of niet aan de verwachtingen beantwoorden, leert ieder veel bij en werpt de opgedane ervaring op lange termijn vruchten af. Bij participatie horen vallen en opstaan, maar op lange termijn valt er dus veel winst te boeken!

- Convenant of afsprakennota

Ook het aangaan van een **convenant** tussen bewonersgroepen en het gemeentebestuur (waarin wederzijdse afspraken alsook een vooropgestelde vergaderkalender staan genoteerd die een optimale samenwerking garanderen) is van grote waarde gebleken omdat beide 'partners' duidelijk weten wat ze aan elkaar hebben en regelmatig overleg verzekerd is.

Participatie is tweerichtingsverkeer en leidt tot een win-win

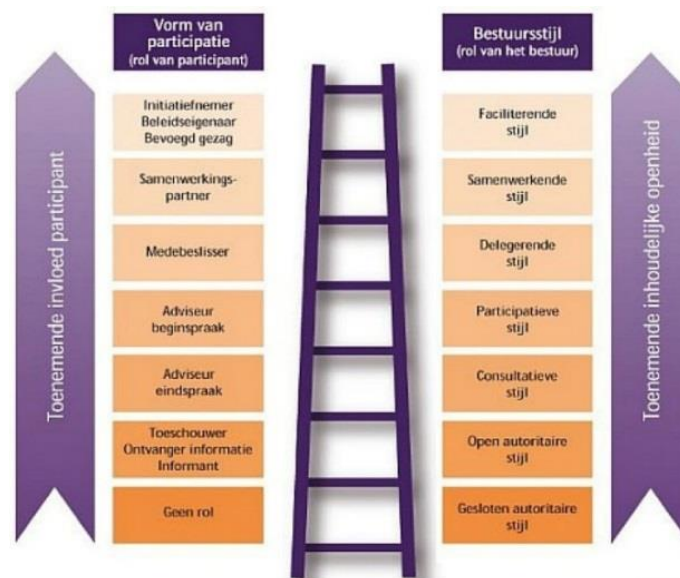
Bewonersgroepen zijn vragende partij om de handen uit de mouwen te steken. Zij willen bv. betrokken worden bij én hun achterban motiveren tot het bijwonen van informatieve bijeenkomsten van de gemeente. Ze willen mee nieuwe inwoners wegwijs maken op onthaalmomenten. Ze willen hun kennis en talenten in dienst stellen van hun dorp. Ze maken en dragen graag mee het dorpsbeleid!

Gemeentelijke waardering voor bewonersgroepen

Een administratieve, logistieke alsook financiële ondersteuning voor alle inspanningen van de bewonersgroepen is een grote blijk van waardering voor hun vrijwillige inzet. Ook de regelmatige aanwezigheid van een vertegenwoordiger van het gemeentebestuur op de bijeenkomsten van de lokale bewonersgroepen, is van onschatbare waarde. **Mogen wij zeker de organisatie van een overlegmoment met het nieuwe schepencollege aanbevelen bij de start van de nieuwe legislatuur.**

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw vraagt:

- De oprichting van bewonersgroepen (dorpsraden/bewonersplatformen) in landelijke gemeenten, daar waar er nog geen zijn.
- Duidelijke informatie en communicatie vanuit de gemeente naar alle bewonersgroepen toe, liefst op regelmatige basis. Goede opvolging ook van wat al in de vorige legislatuur gebeurde.
- Dat de bewonersgroepen zoveel als mogelijk betrokken worden bij het dorpsbeleid. Het aanstellen van een contactambtenaar en het werken met een convenant zijn daarbij uitstekende procesversnellers.
- Het betrekken van alle gemeentelijke diensten bij het participatieve dorpsbeleid.
- Dat die gemeenten die reeds een aantal jaren participatief bezig zijn, bekijken hoe ze verder op de 'participatieladder' kunnen klimmen (= een groter partnerschap met burgers aangaan).
- Speciale aandacht voor dit alles van die gemeenten die momenteel fusieplannen hebben.

Meer suggesties en tips over een efficiënt gemeentelijk inspraakbeleid vanuit dorpen is te vinden in de dubbelpublicatie en de website www.participatiewordtgesmaakt.be.

Ruimtelijke Ordening

Dorpelingen willen het **landelijk karakter** van hun woonplaats **behouden**. Sommige bewonersgroepen zetten hier hoog op in en verzetten zich tegen nieuwe grootse verkavelingen of de inrichting van industriegebieden. Vele vragen rijzen zoals: *Hoe zal alles evolueren? Hoe zetten we in op de veranderende maatschappelijke tendensen (zoals delen van woonruimtes en benutten van kleinere woonoppervlakten, ouderenwoningen, multifunctioneel gebruik van openbare ruimte, energie- en internetvoorziening, opkomst van fietsstraten, ...)? Waar kunnen senioren kwalitatief wonen?* Want het platteland kent een toenemende vergrijzing. De zoektocht naar een ruimtelijke ordening in combinatie met zorgprojecten dringt zich dan ook op. Maar er is ook de vraag: *Waar wonen de jonge gezinnen*

van morgen? Hoe blijven we een goede en gezonde sociale mix houden in ons dorp? (Zie hieromtrent ook verder bij 'Wonen'.)

We kennen de **plannen van verdichting** ter behoud van de schaarse open ruimte. Bewonersgroepen koesteren het open landschap. Ze houden ook van het niet volbouwen van de dorpskern, en zeker niet met torenhoge appartementen die qua vorm het dorpszicht verstoren. Dit is een vaak gehoorde en uitdrukkelijke eis van landelijke burgergroepen. Extra woongelegenheden creëren via de bouw van appartementen in erfgoedgebouwen als een oud klooster of kerk, zien ze dan wel weer zitten.

Het voorzien van parkeergelegenheid is sterk situatiegebonden. Ruimte creëren voor parkings gaat ten koste van andere ruimte. Beseffen we hierbij welke ruimte dan verloren gaat? Het gemeentebestuur kan best eerst goed en samen met de lokale bewonersgroep nadenken over de functie van een plein in de kern van het dorp. Ook door slim onderscheid te maken tussen tijdelijke en constante parkeerplaatsen, en tussen lang en kort parkeren, kan anders worden omgesprongen met ruimte in de dorpskern.

Sommige van onze ledengroepen (o.a. Dorpsraad Viane) kampen ook met de problematiek van **overstromingen**. Optreden tegen de toenemende verharding van openbare ruimte en preventief onderhoud van de waterlopen zijn aandachtspunten in overstromingsgebieden.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw vraagt:

- Duidelijke communicatie én overleg met burgers omtrent dorpskernvernieuwing, nieuwe bouw- of industrieprojecten en het grotere geheel waarin ze kaderen. Dit van bij de planning tot en met de volledige uitvoering en het eventuele beheer ervan.
- Het onderzoeken van alle mogelijke pistes en alternatieven vooraleer er werkelijk bijgebouwd wordt, ook daar waar het nog mag.
- De nodige maatregelen te nemen ter behoud van het landelijk karakter van het dorp. Eventuele bouw in de hoogte kan desnoods gebeuren met bepaalde types woningen (geen appartementsblokken) die in het landschap passen. (Zie ook 'Wonen'.)

Wonen

Wonen op het platteland is anders dan wonen in de stad. Dorpelingen verzetten zich fel **tegen verstedelijking**. Sommige bewonersgroepen willen geen (te grote) meergezinswoningen. Anderen pleiten mee met de maatschappelijke tendensen voor gemengde woonvormen, kangoeroewonen, co-housing, assistentiewoningen en serviceflats, enzovoort. Voldoende overleg met dorpelingen via bewonersgroepen kan voor passend maatwerk zorgen.

Niet enkel de grootte van de woning maar ook de **woonkwaliteit** laat in dorpen soms te wensen over. Isolatie kan bv. vaak beter.

Woningen moeten sowieso betaalbaar zijn en blijven voor iedereen. De weg naar premies mag wel wat vereenvoudigd en meer gepromoot, zeker gezien de almaar groter wordende groep oudere eigenaars. Leegstand en verkrotting moeten kortdaat aangepakt worden zodat het bestaande woningenbestand gezond blijft. Op dit vlak is een intergemeentelijke samenwerking aangewezen.

Sommige meer afgelegen dorpen worden door een steeds beperkter openbaar vervoer gekweld en soms zelfs sterk geïsoleerd. Lokale bereikbaarheid is er een groot probleem. Dit maakt dorpen minder leefbaar, elke gezonde dynamiek verdwijnt en wie kan, vertrekt...

Ook hogere uitgaven (door minder energiecomfort, of door een iets ruimer verbruik van elektriciteit en gas als gevolg van het afgelegen wonen - op het platteland ligt de omgevingstemperatuur immers iets lager - of door meer autobrandstofverbruik) op het platteland jagen soms mensen weg. Zeker jongeren/jonge gezinnen hebben het in deze tijden financieel niet altijd makkelijk.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Dat beleidsmakers constructief omgaan met een variatie aan verschillende woonvormen, op maat van de diverse groepen dorpingen. Concreet gaat het om de aandacht voor de wooncontext van kleiner wordende gezinnen en meer alleenstaanden, om aangepaste woningen voor senioren, om betaalbare en met groen omgeven woningen voor jonge gezinnen, ...
- Aandacht voor en wegwerken van leegstand en verkrotting.
- Aandacht voor verduurzamen van woningen/wijken, o.a. door energiebesparende maatregelen te treffen of energiezuinige wijzigingen te subsidiëren (zie bv *Energieke Dorpen* in de Westhoek), of voor coöperatieve projecten als *BeauVent* in Nieuwkapelle.
- Dat de vaak ingewikkelde administratieve wegen naar een woontype of naar (duurzame) renovatie- en andere premies vereenvoudigd worden of duidelijker gecommuniceerd.
- Dat de bouwstijl bij grote projecten aangepast wordt aan de dorpsidentiteit. Dat enkel architecturaal passende 'volumes' toegelaten worden in de dorpskern. We willen hiermee geen retroverhaal schrijven maar zeker ook creatieve hedendaagse architectuur toejuichen.
- Dat stedelijke hoogbouw geweerd wordt uit het dorp of eventueel beperkt tot enkele plaatsen waar het nog kan en passend is, of er bv. een nieuw en aanvaard herkenningspunt mee creëert. Authentieke plekken moeten zeker worden beschermd.
- Aandacht voor groene wijken. Groen voor of rond een huizenblok resulteert in een totaal andere perceptie, zowel bij voorbijgangers als bewoners.

Zorg (voor alles en iedereen)

Dorpen kampen met veel noden. Er zijn de **fysieke noden** van individuele dorpingen waar hier en daar collectieve antwoorden op geboden moeten worden (bv. dorpsrestaurant, woonzorgcentrum). Er zijn de fysieke noden van groepen dorpingen zoals die aan ontmoetingsplaatsen die aangepast zijn aan de doelgroepen (bv. de wensen van jongeren versus die van ouderen, kunnen beide groepen wel terecht in het dorpshuis?).

Er zijn de sociale noden zoals die aan **sociale cohesie, aan ontmoetingsmogelijkheden**. Het is zo belangrijk dat dorpingen zoveel mogelijk in contact komen met elkaar. Eenzaamheid en armoede – die wel vaker voorkomen in afgelegen dorpen – worden hierdoor bestreden en voorkomen. Aan eenzaamheid en armoede ontsnappen is zeker ook een zaak van de omgeving. Hier kan het gemeentebestuur alvast uitdagingen aangaan, en dit samen met bewonersgroepen!

Waar mogelijk faciliteren dorpsraden/bewonersplatformen de senioren- of jeugdwerking, kinderopvang, ... Sommige groepen gaan actief op zoek naar hulpverleners om op die manier via een goede samenwerking beter tegemoet te komen aan de zorgvragen. Vaak wordt vanuit een 'dorps-huis' heel wat gecoördineerd (zie ook 'Dienstverlening'). Dorpingen maken zich vaak ook zorgen rond de school. Als kleine kinderen niet meer in het eigen dorp naar school kunnen, ontstaan andere dynamieken die een cascade aan negatieve effecten voor het dorp met zich meebrengen.

Er rijzen bij onze bewonersgroepen ook vragen rond de visie over vrijwilligerswerk in de zorg. Kunnen/moeten vrijwilligers sommige taken van de overheid overnemen? Waar liggen de samenwerkingskansen? Waar liggen de verantwoordelijkheden?

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Aandacht voor zowel fysieke als sociale noden van alle dorpingen en zeker de meest kwetsbare. Daar is een goede en aangepaste infrastructuur (dorpsrestaurant, dorps-huis, ...) onmisbaar bij. We verwijzen hier graag ook even naar de woonzorgzone in Wervik.
- Het mee ondersteunen van bewonersgroepen in hun inzet voor sociale cohesie (en dus tegen vereenzaming) in het dorp. Een dorps-huis in elk dorp is geen overbodige luxe...
- Een duidelijk afgebakend vrijwilligersbeleid inzake zorg.

Dienstverlening

Een gemeente kan tal van zaken faciliteren in het dorp door een zo ruim mogelijk aantal diensten aan te bieden. Zo bereikt ze jong én oud, maatschappelijk sterke én zwakke personen, en kan ze de meest kwetsbare en afhankelijke personen voldoende tegemoet komen. Tot de hier bedoelde gemeenschapstaken horen o.a. Burgerlijke Stand zaken, administratieve alsook bibliothecaire en cultu-

rele dienstverlening, informatieverstrekking, OCMW-hulp, voorzien van recreatieve accommodatie, kunnen van een basisschool, kinderopvang, ...

Een vaste locatie voor deze dienstverlening via een **dorps- of buurthuis** (naast de dorpschool) is een echte must. Eventueel kan die nog vervangen worden door een dorpsclub (een nog meer multifunctionele plek op een goede en dus vlot bereikbare ligging, zie 'Ondernemen en detailhandel).

Ook bewonersgroepen/verenigingen hebben nood aan een vaste ontmoetingsplek met een aantal basisvoorzieningen waar ze hun sociale en vormende activiteiten kunnen organiseren. Ze voelen zich doorgaans goed in het dorps- of buurthuis. Een dorpscafé is meestal ontoereikend, hoezeer het ook een belangrijke functie kan innemen (zeker op vlak van sociale cohesie).

Het lokaal ondersteunen van bestaande dienstencentra is dan ook bijzonder belangrijk. De gemeente kan best minstens één aanspreekpunt hebben in het dorp met haalbare openingsuren (een avond, woensdagnamiddag, zaterdagvoormiddag, ...) Niet alles kan immers digitaal gebeuren. En niet iedereen kan ook vlot met de pc overweg...

Een 'mobiele ambtenaar' is alvast een mooie oplossing om tegemoet te komen aan de behoeften van alle dorpsbewoners.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Eén duidelijk en goed gelegen punt van dienstverlening in het dorp.
- Behoud van een zo groot mogelijke en toegankelijke dienstverlening (gevarieerd, nabij en dus vlot bereikbaar), en dat tijdens klantvriendelijke openingsuren.
- Inzet van lokale ambtenaren in het dorp (liefst dezelfde personen die een vertrouwensband kunnen aangaan met dorpingen, wat belangrijk is naar kwetsbare personen toe).
- Regelmatige evaluatie met Dorpsraad/Bewonersplatform van de bestaande dienstverlening (i.f.v. optimalisatie).
- Flexibele oplossingen waar nodig (mobiele ambtenaren, combineren van functies, ...).

- Aandacht voor en stimuleren van het verenigingsleven (zonder veel administratieve rompslomp ter beschikking stellen van lokalen en infrastructuur, mee promoten, ...)
- Het goed onderhouden van het bestaande dorps huis, of het oprichten ervan in nauwe betrokkenheid met verenigingen en Dorpsraad/Bewonersplatform.

Verkeersveiligheid en mobiliteit

Dit thema baart bewonersgroepen op het platteland veel zorgen. Ook dorpen ondervinden immers een **toenemende verkeersdruk**, o.a. door het groeiende gebruik van de auto maar ook het ontstaan van sluiproutes. Daarnaast wordt de **weginfrastructuur** in dorpen soms gebrekkig onderhouden of is ze onbestaand (bv. inzake fiets- en voetpaden).

Samen nadenken over veilig verkeer is iets wat burgers écht wel belangrijk vinden. Overheden (gemeenten i.s.m. Provincies en Vlaams Gewest) moeten ander en duurzamer verkeer, dat tevens vlot en veilig is, mogelijk maken. Ze moeten op dit vlak ook zeker het totaalplaatje bekijken en een **langetermijnvisie** ontwikkelen!

Bij opmaak/actualiseren van een **mobiliteitsplan** kan de gemeente best de bewonersgroepen betrekken zodat dagdagelijkse kennis en ervaring vanuit elke buurt of straat meegenomen kan worden. Ook bij wegenwerken is transparantie omtrent de plannen en een goede gezamenlijke besluitvorming met betrekken van bewonersgroepen uiterst belangrijk.

Zwaar vrachtverkeer wordt niet graag gezien in kleine kernen. Een ring, ondertunneling, kilometerheffingen, ... zijn mogelijk in te zetten middelen waarover gedebatteerd kan worden. Dorpen zijn echter wel vaker de dupe van sluiptverkeer door de kilometerheffingen elders... Dus ook dat moet door lokale en hogere overheden goed bekeken worden.

Bewonersgroepen wijzen ons daarnaast op het groot belang van een goede coördinatie tussen politie en signalisatie. Ook landbouwvoertuigen (van wezenlijk belang voor onze voedselvoorziening en eigen aan een landelijk dorp) moeten veilig en vlot op de wegen kunnen rijden.

Meer veiligheid creëren - vooral rond scholen, zorginstellingen en het dorpsplein – wordt als prioriteit gezien. Dit kan door het autoverkeer te verminderen (wat ook prima is i.f.v. de klimaatdoelstellingen). Dit is o.a. mogelijk door het stimuleren van het openbaar vervoer en autodelen, het heropenstellen van trage wegen (bv. als doorsteek of verbinding) en het aanmoedigen van fietsverkeer. Daarbij vragen we ook expliciet aandacht voor veilige fietspaden, een voor fietsers en voetgangers veilig openbaar domein, en de nodige en goed onderhouden fiets- en wandelinfrastructuur.

Bij heraanleg van de dorpskern kan een doordachte herstructurering van de ruimtelijke inrichting (bv. door meer pleinsfeer te creëren) tot OF vlotter OF verminderd en veiliger verkeer leiden. Wat alvast resulteert in minder verkeersellende. Ook wegversmallingen of asverschuivingen, andere verlichting, wegkussens enzovoort kunnen van wezenlijk nut zijn.

De zorg voor **voldoende openbaar vervoer op het platteland**, dat nog altijd veel kansarmoede kent en waar ook heel wat oudere en minder mobiele mensen leven, is cruciaal. Veelal kan de gebruiker er enkel op bussen van *De Lijn* rekenen, die echter niet altijd 's avonds of in het weekend rijden. Bij het afschaffen van de belbus in een klein dorp (waar de lijnbus nooit rijdt), komt de leefbaarheid van dat hele dorp in gevaar!

Het inrichten van **parkeerruimte** moet weloverwogen gebeuren (zie ook 'Ruimtelijke Ordening'). Meer parkings voorzien is niet enkel meer open ruimte voor *Koning Auto* in beslag nemen, maar ook het gebruik van die auto stimuleren. Liever zien wij - zoals vermeld - een beter openbaar vervoer of meer autodelen of meer fietsers en wandelaars in dorpen.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Aandacht voor de verkeersveiligheid in schoolbuurten, in de buurt van rusthuizen, nabij dorpspleinen, ...
- Aandacht (i.s.m. de hogere overheden) voor wegenonderhoud en veilige fietspaden.
- De aanpak van - al dan niet zwaar - sluipverkeer in de dorpskern. Het (i.s.m. de hogere overheden) herbekijken van de kilometerheffing daar waar die te negatieve gevolgen heeft voor het dorpscentrum.
- Meer inspanningen voor een uitgebreider openbaar vervoer. Lokale bereikbaarheid willen we verzekeren voor iedereen, zeker ook kwetsbare doelgroepen!
- Onderhoud en heropenstelling van trage wegen zodat die verder hun functies kunnen vervullen (waaronder die van veilige verbinding).

- Waar mogelijk in landelijke context ook stimuleren van *autodelen*, eventueel invoeren van een dorpsauto, ter beschikking stellen van gemeentelijke voertuigen in weekends, digitale middelen invoeren die samen rijden mogelijk maken, ...
- Na te denken over het type parkeergelegenheid waaraan nood is (ligging t.o.v. de dorpskern, veilig, geen onnodige inname van open ruimte, ...).

Open(bare) ruimte

Vlaanderen wordt almaar vaker ‘nevelstad’ genoemd. De open ruimte komt al langer in het gedrang door aansnijden voor bebouwing of verharding. Dorpsraden/bewonersplatformen willen - net als de individuele plattelandsbewoners - zoveel mogelijk **open ruimte behouden**. Op creatieve manier willen ze zoeken naar goede alternatieven die een verdere verlinting en verbrokkeling van Vlaanderen tegengaan. Dit o.a. door te bekijken of nieuwbouw niet kan vervangen worden door renovatie, maar vooral door in te zetten op een kwaliteitsvolle (!) verdichting. Daarbij gaat het niet om het dichtstapelen van de dorpskern met appartementen en huizenblokken, maar het plaatsen van aanvaardbare, in het dorpslandschap passende bouwvolumes met voldoende groen errond. Voor de aanleg van nieuwe wijken zijn bewonersgroepen minder enthousiast. Open ruimte kan maar beter open blijven zodat het landelijk en groen karakter behouden blijft.

Maar bewonersgroepen pleiten ook voor **het behoud van openbare ruimte**. Deze biedt immers mooie kansen tot ontmoeting en netwerkvervloechting, en is zo belangrijk voor de dynamiek van het dorp. Globaal genomen krimpt echter ook de openbare ruimte reeds geruime tijd. Deze moeten we dus gaan koesteren en beschermen!

Nagenoeg alle ledengroepen wijzen herhaaldelijk op het belang van goede dorpspleinen. Ook kerkomgevingen winnen weer aan belang, o.a. door de herbestemmingen. Heel wat bewonersgroepen en dorpsinitiatieven kampen immers met een gebrek aan ruimte. Ook de invulling van oude leegstaande, al dan niet publieke gebouwen krijgt meer aandacht.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Behoud van de open ruimte door doordachte inbreiding van het dorp en het vermijden van verdere uitbreiding.
- Behoud van de openbare ruimte door een samen met bewoners en bewonersgroepen uitgewerkte, en desgewenst uitgevoerde en beheerde herbestemming van kerken en publieke gebouwen.

Groen

Zorgen voor voldoende groen is een noodzaak geworden. **Te veel groen verdwijnt, maar groen bepaalt mee de leefbaarheid van een dorp of gemeente**. Groen is niet alleen nodig voor een betere

luchtkwaliteit, voor een gevoel van rust, of voor recreatieve en ontspanningsdoeleinden, maar vervult ook een rol i.h.k.v. duurzaamheid en de klimaatopwarming. Stenen oppervlaktes houden immers de warmte vast (en zijn veelal niet waterdoorlatend) terwijl planten voor afkoeling zorgen. In warme zomers bedreigt de extra hitte de gezondheid van kwetsbare groepen als bejaarden en zieken.

Meer groen betekent ook terug **meer biodiversiteit**. De keuze voor inheems groen is daarbij een extra meerwaarde. Dorpsbewoners kunnen door de gemeente tot creativiteit worden uitgedaagd met bv. aanleg van tegeltuintjes en gevelbegroeiing. Daar waar wooneenheden bij moeten worden gecreëerd en de bevolkingsdichtheid per oppervlak stijgt, is het hebben van groene zones een verademing. In dorpen waar onze ledengroepen actief zijn, is het soms vanzelfsprekend dat alles er nog groen is. Elders moet men dan weer volop ijveren voor groenbehoud op het dorpsplein en in de dorpskern.

De bestrating en **verharding** verdringt groen en veroorzaakt hier en daar wateroverlast bij forse re-

gen. Ook verhindert de verharding dat het regenwater in de bodem zakt. Regenwater wordt dus afgevoerd richting riolering waardoor de grondwaterspiegel daalt en de riolering het soms niet meer kan slikken. Ook **'trage wegen'** spelen een rol in het behoud van groen in het dorp. Bijna al onze ledengroepen zijn hierrond actief en ijveren voor een uitbreiding en valorisatie van het trage-wegennetwerk. Sommigen vragen ook meer groene rustplaatsen langs wandelwegen.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

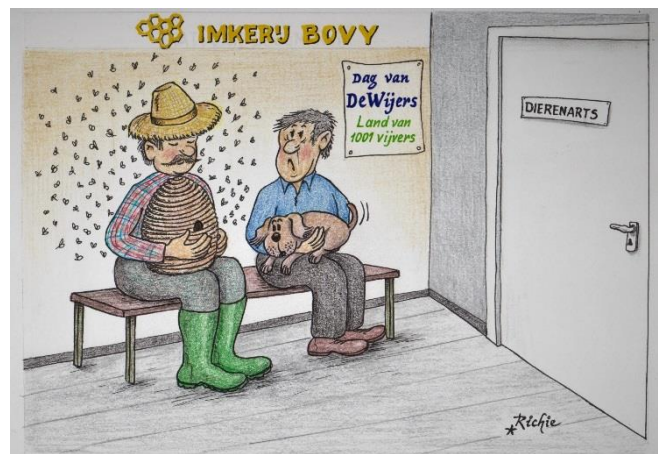
- Meer (en dan inheems) groen in parken, speeltuinen, woonzones en de dorpskern. Als het daarbij om natuurlijk groen gaat, kan beheersdruk via intens onderhoud vermeden worden.
- Meer biodiversiteit via een variatie aan groenelementen (zoals bossen, parken, natuurgebieden) en kleine landschapselementen.
- Voldoende zones die mensen niet mogen betreden naast ruime zones waar ze wél welkom zijn. Dit om het natuurleven meer kansen te geven.
- Minder betegelde of verharde oppervlakten zodat regenwater de grond kan infiltreren en er meer plaats komt voor natuurlijk groen.
- Ondersteuning van en waardering voor vrijwilligersgroepen die zich inzetten voor de uitbreiding van het trage-wegennetwerk.

Landbouw

Consument en/of samenleving hebben soms **tegenstrijdige verwachtingen**. Ze houden wel eens te zeer vast aan het beeld van het idyllische platteland waar men vooral tot rust kan komen. Dit past echter niet bij de moderne landbouw. Het platteland is een plek waar wonen/recreatie en landbouw hand in hand moeten kunnen gaan. Onze bewonersgroepen zijn de landbouw over het algemeen heel genegen en erkennen die als een wezenlijk onderdeel van de open ruimte, waar akkers worden beploegd en vee wordt gekweekt om zo in onze voedselbehoeften te voorzien. Heel grote industriële landbouw is daarop een uitzondering en mogen we eerder als niet erg graag geziene gast in het dorp omschrijven.

Vandaag de dag wordt meer en meer de nadruk gelegd op **lokale, duurzamer landbouw**. Consumenten willen meer producten van korte keten, willen m.a.w. vers voedsel dat van dichtbij komt. Wat ook onze ecologische voetafdruk ten goede komt en streek eigenheid promoot. Ook wordt landbouw meer ingezet i.f.v. natuurbeheer en milieubescherming. Het onderhoud van houtkanten en poelen is daar een goed voorbeeld van.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Dat de gemeente burgers erop wijst dat het platteland niet enkel uit idyllische plekken en rust- of stiltegebieden bestaat, maar dat het ook grotendeels dient om in ons voedsel te voorzien. Dat resulteert in verkeer van landbouwvoertuigen, tijdelijke geurhinder, ...
- Dat er meer ingezet wordt op lokale, duurzame landbouw via promotie van hoeve- en streekproducten, en op bio-landbouw.
- Het stimuleren van landbouwbeleving bv. via een wandelpad, kijkboerderij of Plattelandsklassen, enzovoort.

Jeugd en onderwijs

Scholen en een kindvriendelijke omgeving zijn cruciale elementen in het leven van een dynamisch dorp. Ze versterken sociale cohesie, hebben gunstige effecten op het economische leven in een dorp en roepen onnodige verplaatsingen een halt toe.

Scholen zijn voor onze leden-bewoners-groepen een heel belangrijke factor in het dorpsleven. Wat als er geen school meer is in het dorp voor de allerkleinsten? Dan trekken mensen weg, verhuizen ze naar de stad, of brengen ouders hun kinderen naar de hoofd- of een andere gemeente, waar ze dan ook hun inkopen beginnen doen wegens een ruimer aanbod enzovoort. Een cascade aan negatieve effecten zet in. De dorpschool doet zoveel goeds voor de sociale cohesie en de (ook economische) leefbaarheid van het dorp!

Ook leuke en goed onderhouden **speelpleinen**, veilige speelruimtes en goed ingerichte, vlot bereikbare lokalen voor de jeugdwerking worden als heel belangrijk aangestipt. Bij 'Wonen' (zie boven) kruisen we ook het belang van betaalbare, comfortabele en door groen omgeven woningen voor jonge gezinnen aan.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Aandacht voor kinderen en jongeren, de toekomst van het dorp! Dit via kinderopvang, de (veiligheid rond de) dorpschool, de jeugdwerking, speelruimtes enz.
- Aandacht voor jonge gezinnen en hun behoeften (zoals betaalbare woningen).

Sport en vrije tijd

Op vlak van vrije tijd wordt een **goede samenwerking met de verschillende verenigingen** als heel belangrijk ervaren. Met dien verstande dat sportinfrastructuur toegankelijk moet zijn voor iedereen, en niet enkel voor mensen die iets in clubverband willen doen.

De veroudering van de bevolking wordt ook binnen dit domein de grote uitdaging. Hoe betrekken we iedereen, ook oudere mensen, bij het vrijetijdsbeleid?

Hoe zit het verder met de recreatieve infrastructuur, zoals de **sportaccommodatie**? De Vlaamse Overheid subsidieert de gemeentelijke sportbeleving via het gemeentefonds. Worden er voldoende middelen hieruit aangewend voor een sportbeleid in de dorpen?

Voor nieuwe sportinfrastructuur kan de gemeente aankloppen bij de Koning Boudewijnstichting, de Nationale Loterij, ESF en Interreg.

Sommige ledengroepen zien de verdere uitbouw van 'trage wegen' als ideale recreatieve impuls binnen hun werking. Naast een uiteraard goed onderhouden wandelnetwerk wordt er verder ook aan een fiets- en fitnessparcours gedacht.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Voldoende middelen voor sportbeleving en recreatie. Dit kan o.a. via het gemeentefonds.
- Voldoende zorg voor en onderhoud van de bestaande infrastructuur in dorpen.
- Ondersteunen van de inzet van bewonersgroepen voor 'trage wegen'.

Cultuur

Alle Vlamingen moeten aan **cultuurbeleving** kunnen doen, ook op het platteland. Cultuur verheft niet enkel mensen (leidt tot innerlijke verrijking), maar zorgt ook voor veel ontmoeting en sociale samenhang.

De Vlaamse Overheid subsidieert de gemeentelijke cultuurbeleving via het gemeentefonds. Worden er voldoende middelen hieruit aangewend in de dorpen?

Is het dorp een **gemeenschaps- of ontmoetingscentrum** rijk dat vlot lokaal bereikbaar is? En zo ja, heeft het een aanbod dat aan de plaatselijke noden beantwoordt? Kan de infrastructuur (zoals zalen en technische benodigdheden) vlot gehuurd worden zonder al te veel administratieve rompslomp en aan haalbare prijzen? Worden lokale initiatieven gestimuleerd en voldoende ondersteund?

Is er een **bibliotheek** of -filiaal aanwezig of kunnen dorpsbewoners via andere mogelijkheden (o.a. een ruilbibliotheek) regelmatig boeken, cd's of dvd's of andere informatiedragers uitlenen?

Meer en meer wil men zowel in de stad als op het platteland kerken en andere leegstaande gebouwen nieuwe of bijkomende functies geven, deze laten fungeren als polyvalent gebouw. Heel wat bewonersgroepen buigen zich bv. over de herbestemming van hun kerk. Cultuurdiensten maken minder graag gebruik van lokale parochiezalen voor concerten of tentoonstellingen.

Samenwerking tussen de gemeente en lokale verenigingen, tussen de gemeente en lokale kunstenaars, en tussen lokale verenigingen onderling, verhoogt de cultuurparticipatie. De nood aan cultuurbeleving voor senioren komt ook hier bovendien, want deze is zeer groot.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Voldoende middelen voor cultuurbeleving, lezen en ontspanning, en dit voor alle doelgroepen in de dorpen. Dit kan o.a. via het gemeentefonds.
- Voldoende zorg voor en promoten van de bestaande gemeentelijke culturele infrastructuur in dorpen (zeker de bibliotheekfilialen).
- Polyvalent gebruik van de bestaande gemeentelijke culturele infrastructuur (zie bv. de *Buurt-salon*-werking in het bibliotheekfiliaal van Roesbrugge-Haringe).
- Aandacht voor cultuurbeleving via een kwaliteitsvolle culturele programmatie in de dorpen.
- Ondersteunen van de inzet van bewonersgroepen bij feestelijke gelegenheden in het dorp.

Ondernemen en detailhandel

Schaalvergroting (door gemeentelijke fusies, regionale gerichtheid, door globalisering opkomende internetverkoop, ...) scheppen op commercieel vlak een **spanningsveld** waar moeilijk aan te ontsnappen valt. Het is niet evident om als zelfstandige nog een rendabele zaak uit te baten in een dorp. Toch is de lokale bakker of slager of het café heel belangrijk, o.a. in het verhaal van de sociale cohesie. Neem alle detailhandel weg en het dorp neigt in een woon-, zeg gerust slaapdorp te veranderen. De vraag naar buurtwinkels met een beetje parkeerplaats klinkt luid. Er is nood aan een nabijgelegen zaak waar men makkelijk inkopen kan doen om in de basisbehoeften te voorzien. Grote winkelcomplexen passen niet in het dorpsverhaal, zo vinden de bewonersgroepen.

De overheid zou lokale handelaars op het platteland meer moeten kunnen stimuleren. Daarmee zou ze inzetten op een hele dynamiek in dorpen. Burgergroepen maar ook gemeenten en provincies

beginnen nu sterk in te zetten op **'dorpshubs'**: punten waar diverse functies zoals kleine winkels, caféruimte, fietsinfrastructuur, openbaar vervoer en eventueel ook culturele dienstverlening of zorgverlening zinvol en op maat van het dorp worden gecombineerd.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Aandacht voor lokale bereikbaarheid zodat dorpsbewoners makkelijker in het eigen dorp in hun basisbehoeften kunnen voorzien.
- Ondersteuning van detailhandel (bakker, slager, krantenwinkel, ...) die mee inzet op de sociale cohesie in het dorp. Dit via ondernemersvriendelijke maatregelen en lokale promotie.
- Het inrichten van multifunctionele plekken (dorpshubs) op vlot bereikbare locaties waar dienstverlening met openbaar vervoer e.a. lokaal zinvolle taken (die nog niet in het dorp worden uitgeoefend) wordt gecombineerd.

Toerisme

Onze ledengroepen kijken met zeer verschillende blikken naar het toeristische belang van hun dorp. Dit heeft meestal een geo-geschiedkundige oorzaak. Bijna alle vinden ze hun eigen dorp wel 'zacht' en toeristisch waardevol, maar oproepen om het veelvuldig te bezoeken is dan ook weer niet nodig. Bepaalde dorpen hebben nochtans wel stevige toeristische troeven. De open landschappen in de polders van de Westhoek of in de Kempen trekken heel wat wandelaars aan. Het jaarlijkse dubbel-feest van *Krakelingen* en *Tonnekensbrand* in de Geraardsbergse dorpen is door **UNESCO** erkend als Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid. Om maar enkele zaken te noemen...

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Respect voor en behoud van de landschaps- en geschiedkundige waarde van de dorpen. Promotie ervan via gemeentelijke diensten en bovenlokale actoren (bv. toeristische instanties).
- Stimuleren van en samenwerking rond de bestaande toeristische troeven die een opsteker kunnen zijn voor de leefbaarheid van de dorpen.
- Stimuleren van mogelijk bijkomende troeven van het dorp naast de reeds welbekende.
- Vooral betrokkenheid van bewoners en bewonersgroepen bij de gecontroleerde uitbouw van dat potentieel en de mogelijke spin-offs ervan op bovenlokaal vlak.

En dan als laatste en belangrijkste thema: identiteit
--

Wat kenmerkt een dorp, wat geeft het een eigenheid? Sociale, economische, landschappelijke, culturele, historische en erfgoedelementen, enzovoort zetten een stempel op een dorp, geven het een

herkenbare waarde, versmelten en geven het een 'ziel'. Dreigt de eigenheid van onze dorpen vandaag de dag verloren te gaan? Dreigen ze te verstedelijken? Dreigen ze in eenheidsworst op te gaan? Het zijn vragen die bewonersgroepen bezighouden en waarop ze antwoorden proberen te vinden. We willen dat gemeenten mee bekijken **hoe ze de identiteit van hun dorpen en het landelijk karakter kunnen bewaren en versterken**, alsook hoe ze mee **een toekomstgerichte identiteit** kunnen helpen uitbouwen. Zinnvolle en vooral respectvolle herbestemming van bestaand patrimonium, uitbreiden van het trage-wegennetwerk, het voldoende borgen van immaterieel en herwaarderen van materieel erfgoed (de laatste categorie omvat ook kleinere elementen als muurkapellen, schandpalen enz.), valoriseren van de intrinsieke waarde en locatie van een dorp en dit alles vrijwaren voor de toekomst, gebruikmaken en waarderen van de potentie van haar bewoners of de initiatieven die deze nemen, enzovoort.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vraagt:

- Respect voor en behoud van de identiteit (zoals hierboven geschetst), de eigenheid en erfgoedwaarde van de dorpen. Dit vanuit de gemeente maar ook vanuit de hogere overheden en andere instanties.
- Ondersteuning van de diverse verenigingen en instanties die zich hierrond inzetten zodat een toekomstgerichte identiteit kan worden uitgebouwd.

MET DANK AAN

- ❖ Alle bewonersgroepen die vanuit hun waardevolle ervaring hun steentje bijdroegen om van dit memorandum een gedragen document te maken.
- ❖ De Raad van Bestuur van de Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen.
- ❖ Cartoonist Richie die via *Dorpsraad Heusden* zijn talenten met ons wilde delen.

CONTACTGEGEVENS

Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw
Site De Meerling, Moeie 16A, 9900 Eeklo
09 / 376 71 06 - info@dorpsbelangen.be
www.dorpsbelangen.be
Bekijk ook onze Facebookpagina.